

Ана Мартиноска

ВТЕМЕЛУВАЊЕ НА НЕПРОЦЕНЛИВИ КУЛТУРНИ МОСТОВИ

(„Macedónsko-slovenské literárne, kultúrne a jazykové vzťahy/ Македонско-словачки книжевни, културни и јазични врски/ Macedonian-Slovak Literary, Cultural and Linguistic Relations“, Маја Јакимовска-Тошиќ, Zvonko Taneski, Martina Zajíčková (editori), Nitra, 2015)

Зборникот на научни трудови „Macedónsko-slovenské literárne, kultúrne a jazykové vzťahy/ Македонско-словачки книжевни, културни и јазични врски/ Macedonian-Slovak Literary, Cultural and Linguistic Relations“, уреден од страна на нашите ценети колеги проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ, доц. д-р Звонко Танески и д-р Мартина Зајичкова е објавен неодамна во Нитра, Република Словачка. Составен е од стручните материјали презентирани на Првата македонско-словачка конференција, која се одржа на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Константин Филозоф“ во Нитра на 28-30 ноември 2013 година под истиот наслов „Македонско-словачки книжевни, културни и јазични врски“.

Би сакале да потсетиме дека врските меѓу Филозофскиот факултет при Универзитетот „Константин Филозоф“ во Нитра и Институтот за македонска литература при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје се повеќегодишни и се одвиваат на различни нивоа, преку голем број проектни активности, размена на стручна периодика и научни сознанија и соодветни академски настани меѓу кои и споменатата конференција, за која без двојби може да кажеме дека ги собра сите пофалби и највисоки оценки на извонредност. Како што во таа пригода истакна Бернард Гарај, деканот на Филозофскиот факултет во Нитра, целта на Конференцијата беше „да ги истакне заедничките долгогодишни интердисциплинарни испитувања, како и истражувањето на нашето заедничко културно наследство, ама, исто така, и предизвиците што се оцртуваат на хоризонтот на иднината“.

Оттука, јасно е дека овој зборник е исклучително значаен заради својата првичност, но и дека наскоро очекуваме тој да добие свое логично продолжување со резултатите од научните излагања кои имавме можност да ги слушнеме и да ги продискутираме на втората, сега веќе слободно може да речеме, традиционална конференција од овој тип, одржана во Скопје, Република Македонија на 2-3 јули 2015 година. Се надеваме дека, како што подвлече и директорката на Институтот за македонска литература Маја Јакимовска-Тошиќ, овие две и сите

наредни конференции на кои им се радуваме однапред „ќе придонесат кон уште поквалитетни и поживи македонско-словачки културни врски“.

Проучувањето на македонско-словачките книжевни, културни и јазични врски за нас значат искажување почит кон заедничкото културно наследство, но и доказ дека ја цениме единственоста и уникатноста на двете култури од една, како и културната различност и посебност, од друга страна. Ваквите научни тенденции водат кон втемелување на непроценливи културни мостови, го поттикнуваат длабинското разбирање на македонските и словачките културни практики и перспективи, ги зајакнуваат заедничките вредности и интеркултурниот дијалог. За таа цел, технички беспрекорното издание „Македонско-словачки книжевни, културни и јазични врски“ кое го претставуваме овде, има содржина и воведни обраќања на три јазично-словачки, македонски и англиски, додека 35-те научни трудови поместени во него се објавени на јазикот на кој биле изложени (покрај македонскиот и словачкиот, има текстови и на англиски, чешки и српски јазик), но со придружна апаратура од апстракт и клучни зборови на истиот и на англиски јазик.

Покрај неспорното културолошко, па дури и историско значење на овој прв македонско-словачки зборник, несомнено дека неговата најголема вредност се токму самите научни истражувања, кои тематски се однесуваат на навистина широк спектар на теми и подрачја кои ги опфаќаат. Така, по поздравните обраќања на амбасадорот на Р.Македонија во Австрија н.е. Ѓорѓи Филипов, амбасадорот на Р. Словачка во Р. Македонија н.е. Мартин Безак, деканот на Филозофскиот факултет при Универзитетот „Константин Филозоф“ во Нитра Бернанд Гарај и директорката на Институтот за македонска литература при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје Маја Јакимовска-Тошиќ, низ страниците на овој зборник се сместени повеќе компаративни лингвистички истражувања, како и извесни историски, археолошки и архитектонски анализи на колеги од двете средини.

Со оглед на фактот дека Конференцијата беше поттикната од јубилејот 1150 години од великоморавската мисија на светите браќа Кирил и Методиј, очекувано најопсежниот блок во Зборникот го сочинуваат медијевалистичките толкувања на Кирилметодијевската мисија и традиција, каде може да се прочитаат трудови посветени на Св. Методиј Солунски, Св. Константин – Кирил Филозоф, Св. Наум Охридски и други имиња, процеси и аспекти од средновековното културно наследство. Покрај нив, забележителни се и голем број книжевни интерпретации на современите литературни дела и трендови (во распон од Душан Митана и Рудолф Слобода до Матеја Матевски и Звонко Танески), потоа промислувања на тематско-мотивските упоришта, поетските слики и лирските рефлексии на автори како на пр. Милан

Руфус и Милан Рихтер или Ристо Лазаров, Славица Гацова или некои други современи македонски поети. Тука се и интеркултурните теми во контекст на толкувањата на водечкиот словачки литературен теоретичар и компаратист Диониз Ѓуришин, како и многубројните размисли за многу други посредници и постојни паралели меѓу двата јазика, литератури и култури.

Се разбира дека еден ваков преглед нема претензии подетално да се осврне на сите учесници и конкретните теми, но верувам дека е сериозна провокација за сите кои во иднина ќе ги проучуваат различните аспекти на македонско-словачките културни врски. Покрај тоа, дури и површно прелистување на страниците на овој зборник е доволно да покаже дека тука се собрани импресивен број значајни имиња на научници од двете средини, меѓу кои да споменеме само неколку - Емил Хорак, Илија Велев, Иво Поспишил, Валентина Миронска-Христовска, Јан Јанкович, Елизабета Шелева, Мартин Хусар, Петер Иванич, Мартин Хетењи, Александар Прокопиев, Наташа Аврамовска и многу други, што дополнително ја зголемува неговата релевантност и респективност.

На крајот на ова кусо осврнување на Зборникот „Macedónsko-slovenské literárne, kultúrne a jazykové vzťahy/ Македонско-словачки книжевни, културни и јазични врски/ Macedonian-Slovak Literary, Cultural and Linguistic Relations“, ни останува само да им честитаме на уредниците на изданието за професионалниот однос и одлично завршената работа, како и на сите вклучени автори за вложените научни напори за расветлување на македонско-словачките културни односи.